

III. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA DOKTORANTÓW „DYSKURSY PRAWNE I PRAWNICZE. WYKŁADNIA PRAWA W TEORII I W PRAKTYCE”

Szczecin, 27 maja 2019 r.

Na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego 27 maja 2019 r. odbyła się Ogólnopolska Konferencja Doktorantów „Dyskursy prawne i prawnicze. Wykładnia prawa w teorii i w praktyce”. Konferencja została zorganizowana przez Katedrę Tworzenia i Wykładni Prawa, reprezentowaną przez dr hab. Agnieszkę Choduń, oraz Koło Naukowe „Prolepsis”, reprezentowaną przez dr Karolinę Gmerek (opiekuna Koła). Patronat honorowy nad konferencją objęli Rektor Uniwersytetu Szczecińskiego prof. dr hab. Edward Włodarczyk oraz prof. dr hab. dr h.c. Maciej Zieliński. Była to pierwsza konferencja z cyklu wydarzeń naukowych ujętych pod wspólnym tytułem „Dyskursy prawne i prawnicze”. Temat przewodni konferencji „Wykładnia prawa w teorii i w praktyce” – odnosił się natomiast do dyskursu interpretacyjnego, dyskursu uniwersalnego dla prawników reprezentujących zarówno naukę prawa (w tym teorię i filozofię prawa), szczegółowe nauki prawne, jak i praktykę prawniczą.

Na podstawie zgłoszonych abstraktów do udziału w konferencji zaproszono 13 doktorantów reprezentujących następujące ośrodki akademickie: Uniwersytet Gdański, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Warszawski oraz Uniwersytet Wrocławski. W konferencji uczestniczyli także pracownicy badawczo-dydaktyczni oraz studenci WPiA Uniwersytetu Szczecińskiego, w tym członkowie Koła Naukowego „Prolepsis” oraz Koła Naukowego „FiskUS”, a także studenci WPiA UAM w Poznaniu.

Merytoryczną część konferencji rozpoczął referat wprowadzający wygłoszony przez prof. M. Zielińskiego¹. Swoje wystąpienie skierował on do doktorantów, jako osób wkraczających dopiero na drogę naukową, a dotyczyło ono spraw uniwersalnych, które powinny wyznaczać kierunek działań na każdym etapie naukowego rozwoju. Profesor Zieliński pokreślił, że od młodych naukowców oczekuje się świadomości metodologicznej. Świadomość ta zakłada przede wszystkim wiedzę na temat istoty przedmiotu badań, tego, „o co chodzi” badaczowi i co chce przekazać, co – jak podkreślił – jest zadaniem wielce trudnym. Metodologicznie prawidłowe działania badawcze wymagają również konstruowania wewnętrznie spójnej siatki pojęciowej dostosowanej do przedmiotu badań. Profesor Zieliński zwrócił doktorantom uwagę także na to, że oczekuje się od nich umiejętności obrony własnego zdania, zawsze wtedy, kiedy ich pomysły, koncepcje są atakowane. Wskazał także zalety kontaktów naukowych z badaczami z innych ośrodków, zwłaszcza tych reprezentujących inne poglądy. Zaznaczył przy tym, że poznanie dorobku naukowego innych badaczy powinno odbywać się przez studiowanie prac danego autora, nie zaś prac sprawozdawczych, zwłaszcza tych, które nie uwzględniają aktualnej wersji studiowanej koncepcji. Przestrzegł również przed popełnianiem błędów metodologicznych polegającego na „odkrywaniu” (np. na podstawie literatury zagranicznej) pewnych koncepcji czy ich elementów, które w polskiej literaturze już rozważano (niekiedy kilkadziesiąt lat wcześniej), a niektóre nawet odrzucono. Na zakończenie swojego wystąpienia prof. M. Zieliński zaapelował do młodych naukowców, aby nie bali się dokładać swoich pomysłów do dorobku polskiego prawniczości, w tym do dorobku w zakresie wykładni prawa – który, jak podkreślił, jest potężny – i szukali jednocześnie nie jedynych rozwiązań, lecz najbardziej wartościowych.

---

¹ Nagranie wystąpienia jest dostępne na: <<https://www.facebook.com/prawnedyskursy/>>.

Dalsze obrady odbywały się w ramach sesji. Pierwszą sesję zatytułowaną „Wykładnia prawa w teorii” rozpoczęła mgr Klaudia Gaczol (UWr), która wygłosiła referat *Ewolucja derywacyjnej koncepcji wykładni prawa*. Proces ten został w referacie określony jako „pragmatyzacja”. Zdaniem referentki współcześnie przejawia się on w znacznej liczbie dyrektyw interpretacyjnych wyznaczających poszczególne czynności interpretatora (co ułatwia postępowanie interpretacyjne) oraz w postrzeganiu interpretacji jako złożonego zdarzenia komunikacyjnego. Odnosząc się do tej ostatniej cechy, referentka wskazała, że najnowsze rozwinięcie derywacyjnej koncepcji wykładni prawa dokonane przez dr hab. A. Choduń² wyraźnie akcentuje dyskursywne założenia koncepcji. Kolejny referat, zatytułowany *Koncepcja tekstualizmu wyrafinowanego Marcina Matczaka jako wersja koncepcji derywacyjnej – próba rekonstrukcji*, wygłosiła Małgorzata Szymańska (UWr). Referentka zauważyła, że sposób ujmowania wykładni prawa przedstawiony przez M. Matczaka zdradza inspiracje derywacyjną koncepcją wykładni prawa, wskazała ponadto, że jego sposób postrzegania tekstu prawnego, pomimo że odmienny od tego, który przyjmuje się w koncepcji derywacyjnej, jest „do pogodzenia” z tą koncepcją, ponieważ zakłada ona dynamiczność procesu interpretacji oraz dwupoziomowość tekstu prawnego. Natomiast wśród wskazanych w referacie różnic pomiędzy oboma podejściami, w szczególności zauważono, że ujęcie wykładni zaproponowane przez M. Matczaka ogranicza się do dokonywania interpretacji w kontekście określonego stanu faktycznego, derywacyjna koncepcja wykładni prawa zaś jest w tym zakresie uniwersalna (interpretacji można dokonywać zarówno w kontekście stanu faktycznego, jak i niezależnie od niego). Kamila Kosińska (UAM) w referacie *Rola definicji cząstkowych jako argumentów niestanowczych w wyprowadzaniu zasad składników z zasady państwa prawnego* przedstawiła natomiast, w jaki sposób z zasady demokratycznego państwa prawnego wyprowadza się w drodze wniosku dedukcyjnego zasady ją współtworzące. Ponadto zauważyła, że występowanie definicji cząstkowych w przesłance i wniosku takiego wniosku nie wpływa na jego niezawodny charakter.

Następnie zaprezentowano trzy kolejne referaty. Piotr Maciaszek (UG) w referacie *Treść art. 8 ust. 2 Konstytucji RP a wybór właściwej reguły wykładni przepisów prawa w polskim porządku prawnym* przedstawił w sposób fragmentaryczny proces wykładni wskazanego w tytule wystąpienia przepisu, wskazując, że należy z niego odtworzyć normę nakazującą bezpośrednie stosowanie przepisów Konstytucji RP w określonych okolicznościach. Zwrócił przy tym szczególną uwagę na relacje pomiędzy tym przepisem a innymi przepisami ustawy zasadniczej. Kolejny referat, zatytułowany *Artykuł 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w świetle derywacyjnej koncepcji wykładni prawa*, zaprezentował Jędrzej Gryko (US), który omówił zagadnienia związane z czynnościami fazy porządkującej i fazy rekonstrukcyjnej podejmowane w trakcie interpretacji przepisu art. 18 Konstytucji RP, kierując się dyrektywami derywacyjnej koncepcji wykładni prawa. Jako ostatni w sesji pierwszej wystąpił Grzegorz Lipiński (US). W referacie *Doniosłość fazy porządkującej wykładni na przykładzie instytucji czynnego żalu w Kodeksie karnym skarbowym* przedstawił czynności podejmowane w procesie wykładni wybranych przepisów Kodeksu karnego skarbowego, ze szczególnym uwzględnieniem relacji pomiędzy nimi oraz relacji między przepisami Kodeksu i przepisami innych ustaw (zwłaszcza podatkowych).

Z uwagi na treść prezentowanych w pierwszej sesji referatów dyskusja skupiła się przede wszystkim na tych cechach derywacyjnej koncepcji wykładni prawa, które w prezentowanych wystąpieniach wybrzmiały szczególnie wyraźnie. A więc: (1) uniwersalności, która przejawia się m.in. w tym, że koncepcja ta stanowi narzędzie rozwiązywania wszelkich problemów interpretacyjnych oraz że niektóre jej założenia (np. rozpoznanie cech tekstów aktów prawnych jako podstawa budowania koncepcji) mogą z powodzeniem służyć metodologicznemu ugruntowaniu innych niż koncepcja wykładni prawa narzędzi analitycznych; (2) ewolucyjności, która związana jest w tym, że koncepcja ta zmieniała się na przestrzeni lat, w szczególności dostosowując się do zmieniającej się rzeczywistości prawnej (np. wstąpienie Polski do Unii Europejskiej), jednocześnie zachowując podstawowe założenia teoretyczne, przede wszystkim zaś założenie o normatywności tekstów aktów prawnych; (3) dyskursywności, która w koncepcji derywacyjnej przejawia się w szczególności w konieczności uzasadnienia cząstkowych decyzji interpretacyjnych składających

² A. Choduń, *Aspekty językowe derywacyjnej koncepcji wykładni prawa*, Szczecin 2018; dostępna także na <<https://www.ibuk.pl/fiszka/202917/aspekty-jezykowe-derywacyjnej-koncepcji-wykladni-prawa.html>>.

się na heurystyczne uzasadnienie decyzji finalnej (dokonywanie wyboru kierunku postępowania interpretacyjnego, na różnych etapach procesu wykładni, powoduje konieczność „przedyskutowania” zasadności wybranego postępowania, choćby ta dyskusja toczyła się wyłącznie w umyśle interpretatora). W podsumowaniu dyskusji ponownie podkreślono, że derywacyjna koncepcja wykładni prawa może znaleźć i znajduje zastosowanie przy rozstrzyganiu różnorodnych problemów interpretacyjnych.

Obrady w ramach drugiej sesji: „Wykładnia prawa w praktyce” rozpoczęła Marta Damaz (UŁ), która wygłosiła referat *Rozstrzygnięcie wątpliwości na korzyść podatnika w procesie wykładni prawa podatkowego*. Omówiła istotę dyrektywy *in dubio pro tributario* jako dyrektywy funkcjonalnej wykładni stosowanej w procesie interpretacji przepisów podatkowych. Problemy i wątpliwości związane ze stosowaniem tej dyrektywy interpretacyjnej referentka omówiła zarówno w odniesieniu do obowiązujących norm prawnych, jak i poglądów doktryny oraz orzecznictwa. Kolejny referat – *Wykładnia prawa w praktyce organów podatkowych* – zaprezentowała Dominika Wróblewska (US). Przedstawiła w nim wyniki analizy uzasadnień kilkudziesięciu indywidualnych interpretacji prawa podatkowego z punktu widzenia stosowania dyrektyw derywacyjnej koncepcji wykładni prawa. Wskazała przy tym na wiele błędów interpretacyjnych popełnianych w percepcyjnej fazie wykładni (np. pomijanie języka prawniczego). Zauważyła również, że niespójny i niewyczerpujący sposób formułowania uzasadnień interpretacyjnych przez organy podatkowe nie tylko jest niezgodny z dyrektywami derywacyjnej koncepcji wykładni prawa (dotyczącymi uzasadniania decyzji interpretacyjnych), lecz także narusza normy postępowania administracyjnego. Zagadnień interpretacyjnych związanych z prawem podatkowym dotyczyło również wystąpienie Jagody Kondratowskiej-Muszyńskiej (UŁ) *Objaśnienia podatkowe jako nowy etap tworzenia prawa podatkowego*. Referentka wskazała na wyraźnie kształtującą się praktykę postępowania polegającą na wydawaniu objaśnień podatkowych (które pierwotnie służyły objaśnianiu wątpliwości pojawiających się w procesie stosowania prawa podatkowego) jeszcze przed zastosowaniem uchwalonych przepisów. Omawiana praktyka oraz fakt, że niekiedy objaśnienia te nie eliminują wszystkich wątpliwości interpretacyjnych, zdaniem referentki świadczy o niskiej jakości stanowiących przepisów podatkowych. Referat *Dylematy wykładni prawa na kanwie zasad postępowania przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* wygłosił Radek Wasilewski (US). Zwrócił on uwagę na problemy interpretacyjne związane ze sposobem unormowania postępowania przed Prezesem UOKiK, które nie ma swojego kompleksowego uregulowania w jednej ustawie, ale w różnych aktach prawnych (Kodeksie postępowania administracyjnego, Kodeksie postępowania cywilnego oraz Prawie przedsiębiorców). Wskazał przy tym na doniosłość zasad prawa w ujęciu dyrektywalnym, argumentując na rzecz stosowania w ramach omawianego postępowania poszczególnych zasad wyrażonych w danym akcie prawnym. Ostatni referat w sesji drugiej, zatytułowany *Wykładnia przepisów o władzy rodzicielskiej w przypadku rozvodu czy rozstania się rodziców dziecka – krytyczna analiza przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego na tle konfliktu aksjologicznego w polskim systemie prawnym w kontekście zasady dobra dziecka. Ustawowa dyskryminacja czy już ustawowe bezprawie?*, wygłosił Dariusz Szenkowski (UMK). Zwrócił w nim między innymi uwagę na przepisy upoważniające związane z ograniczeniem władzy rodzicielskiej w przypadku rozvodu rodziców dziecka. Zauważył, że z uwagi na treść normy kompetencyjnej sędziowie dysponują znaczną swobodą w ustalaniu, czy dany stan faktyczny uzasadnia ograniczenie władzy rodzicielskiej czy też nie, dlatego postulował zmianę przepisów upoważniających w określonym zakresie.

W dyskusji zwrócono uwagę na zagadnienia związane z prezentowanymi referatami, które jednocześnie pozostają uniwersalne dla dyskursu interpretacyjnego *in genere*. Po pierwsze, w kontekście prawa podatkowego wskazywano na ogromną doniosłość dokonywania wykładni z uwzględnieniem przepisów modyfikujących, czyli podejmowania czynności rekonstrukcyjnej fazy wykładni. Po drugie, zwrócono uwagę na konieczność odróżniania procesu interpretacji przepisów prawnych od procesu kwalifikacji danego stanu faktycznego ze względu na określoną podstawę normatywną (co powszechnie uważa się za jedno z założeń teoretycznych derywacyjnej koncepcji wykładni prawa). Na konsekwencje braku świadomości w tym zakresie wskazywano w kontekście stosowania prawa przez organy podatkowe. Po trzecie, podkreślano, że świadomość metodologiczna dotycząca wykładni prawa, oparta na najnowszej wiedzy w tym zakresie, pozwala nie tylko na rozwiązywanie skomplikowanych problemów interpretacyjnych (których w prezentowanych referatach nie brakowało), lecz także na dokonywanie ewaluacji

postępowania interpretacyjnego podejmowanego przez organy stosowania prawa, a co za tym idzie, także jego wyników.

Ogólnopolska Konferencja Doktorantów „Dyskursy prawne i prawnicze. Wykładnia prawa w teorii i w praktyce” wyraźnie pokazała, w jaki sposób jednolitość podstaw teoretycznych i metodologicznych pozwala budować wspólnotę dyskursu prawniczego. Było to szczególnie widoczne w przypadku referatów z zakresu szczegółowych nauk prawnych, w których podstawę metodologiczną stanowiły dyrektywy derywacyjnej koncepcji wykładni prawa (stosowane jako dyrektywy interpretacyjne albo jako kryteria ewaluacji działań interpretacyjnych określonych podmiotów). Pomimo że referenci poruszali w swych wystąpieniach różne sprawy, to dzięki wspólnym podstawom teoretycznym i metodologicznym mówili o nich tym samym językiem, ułatwiając jednocześnie intersubiektywną kontrolę prezentowanych czynności myślowych i ich rezultatów.

Na zakończenie niech wybrzmia słowa prof. M. Zielińskiego skierowane do doktorantów, które, miejmy nadzieję, już zawsze będą towarzyszyły im w życiu naukowym, wyznaczając jego jakość: „Nie bójcie się nikogo. Wiercie w to, że ludzie szukają przede wszystkim prawdy, że szukają przede wszystkim czegoś, co by było wspólne dla wszystkich”.

Karolina Gmerek
karolina.gmerek@usz.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0002-4724-7612>